

УДК 159.923.2

Лариса Олександрівна СОЛОХІНА,

старший викладач кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ЖІНОК СЕРЕДНЬОГО ВІКУ З РІЗНИМ РІВНЕМ ТРИВОГИ

Розглядаються результати дослідження особливостей самоактуалізації жінок середнього віку з різним рівнем тривоги. Проаналізовано показники складових самоактуалізації у груп жінок з високим та низьким рівнем тривоги.

Ключові слова: самоактуалізація особистості, рівні тривожності, жінки середнього віку.

Проблема самоактуалізації особистості є однією з проблем людського розвитку. Її вивчення ведеться з позицій декількох наук, перш за все, психології, філософії, соціології та культурології.

У широкому сенсі під поняттям «самоактуалізація» розуміють прагнення людини до можливо більш повного виявлення і розвитку своїх особистісних можливостей. Процес самоактуалізації є безперервною реалізацією людиною своїх потенційних здібностей і талантів як більш повне пізнання і прийняття своєї власної початкової природи, як невинне прагнення до єдності та інтеграції особистості.

Тривожність як властивість особистості багато в чому обумовлює поведінку людини, будучи природною і обов'язковою особливістю активної, діяльної особистості [1, с. 378].

Для вивчення особливостей самоактуалізації жінок середнього віку з різним рівнем тривоги були використані методики: методика виміру рівня тривоги Тейлора (адаптація Т. А. Немчінова) [2, с. 56] та самоактуалізаційний тест САТ на основі опитувальника особистісних орієнтацій Е. Шосторма [3, с. 196].

Дослідження ступеню рівня тривоги за методикою Ж. Тейлор дозволило розділити всіх випробуваних на 2 групи в залежності від рівня її виявлення. Чисельно вибірка була більше, але в подальшому у дослідженні прийняли участь тільки ті жінки, в яких було виявлено високий та низький рівень тривоги. В дослідженні прийняли участь 50 жінок, віком від 35 до 55 років, всі

працюють в дошкільних навчальних закладах міста Харків. Першу групу досліджуваних склала 21 особа з високим рівнем тривоги, другу групу – складає 29 осіб, з низьким рівнем тривоги. Результати емпіричного дослідження представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

**Показники складових самоактуалізації у груп жінок
з високою та низькою тривогою**

Шкали САТ	Група з високою тривогою	Група з низькою тривогою	t	p
Шкала орієнтації в часі	$9,12 \pm 3,09$	$11,95 \pm 2,6$	2,04	0,05
Шкала підтримки	$44,33 \pm 13,16$	$41,06 \pm 16,57$	0,62	–
Шкала ціннісної орієнтації	$12,67 \pm 3,87$	$11,75 \pm 5,54$	0,54	–
Шкала пластичної поведінки	$11,68 \pm 4,11$	$14,88 \pm 4,08$	2,11	0,05
Шкала сенситивності	$6,73 \pm 2,43$	$6,81 \pm 2,66$	0,08	–
Шкала непередбаченості	$7,27 \pm 2,28$	$7,63 \pm 3,01$	0,37	–
Шкала самоповаги	$7,47 \pm 3,46$	$7,58 \pm 3,79$	0,02	–
Шкала самосприйняття	$10,17 \pm 5,04$	$11,38 \pm 5,21$	0,05	–
Шкала уявлень про природу людини	$6,13 \pm 3,7$	$5,75 \pm 1,98$	0,23	–
Шкала синергії	$3,67 \pm 1,5$	$4,13 \pm 1,78$	0,78	–
Шкала прийняття агресії	$7,07 \pm 2,66$	$6,96 \pm 2,46$	0,12	–
Шкала контактності	$8,43 \pm 3,7$	$8,31 \pm 5,35$	0,05	–
Шкала пізнавальної потреби	$6,47 \pm 2,45$	$5,63 \pm 3,07$	0,84	–
Шкала креативності	$5,73 \pm 2,81$	$7 \pm 3,41$	1,13	–

Виходячи з результатів дослідження особливостей самоактуалізації жінок середнього віку з різним рівнем тривоги, що

наведені в таблиці 1., можна зазначити, що жінки з високим та низьким рівнем тривоги практично не відрізняються за показниками складових самоактуалізації. Нами було виявлено достовірні відмінності лише за двома складовими самоактуалізації.

По шкалі орієнтації в часі, особи, що склали I групу (більш тривожні) в більшій мірі можуть заглиблюватись в минулі переживання, більш невпевнені в собі, більш емоційні і менш об'єктивні в своєму сприйнятті і дозволяють надіям і страхам впливати на свою оцінку, боятись проблем, які не мають однозначних і правильних рішень. Представники II групи (менш тривожні) більше схильні відчувати безперервність минулого, теперішнього і майбутнього, що свідчить про більшу схильність до самоактуалізації. Вони менш емоційні, не дозволяють страхам впливати на свою оцінку, не боятись проблем, бо можуть приймати рішення. В обох групах показник за цією шкалою виявлений на середньому рівні.

За шкалою підтримки в досліджуваних групах не було виявлено достовірних відмінностей. В обох групах показник за шкалою підтримки виявлено на середньому рівні, але більш виражений показник за цією шкалою реєструється в групі жінок з високим рівнем тривоги. В нашому дослідженні не виявлено розбіжності у потребі в підтримці зовнішнього оточення, суспільного схвалення осіб з різними рівнями тривожності.

За шкалою ціннісних орієнтацій в обох групах показник виявлено на середньому рівні. Тобто не виявлено розбіжностей у ступені розділення цінностей, притаманних самоактуалізуючим людям. В досліджуваних групах особи не залежно від рівня тривожності розділяють цінності самоактуалізації на середньому рівні.

За шкалою пластичності поведінки в другій групі випробувані більш схильні реалізувати свої цінності в поведінці, з оточуючими людьми, швидко і адекватно реагують на ситуацію, яка змінюється, ніж випробувані, що складають I групу. Більш тривожні особи (I група) важче пристосовуються до умов, які змінюються, можливо, прагнуть більшої стабільності.

За шкалою самоповаги в досліджуваних групах достовірних відмінностей не виявлено. В обох групах показник шкали самоповаги виявлено на середньому рівні. Тобто в нашому дослідженні не

виявлено розбіжності у потребі більше чи менше оцінювати свої переваги, позитивні якості характеру. За шкалою самосприйняття в досліджуваних групах достовірних відмінностей не виявлено. В обох групах показник шкали самосприйняття достатньо високий, але більш виражений цей показник в групі жінок з низьким рівнем тривоги. Це говорить про те, що випробувані сприймають себе такими, якими вони є, не в залежності від оцінки своїх переваг і недоліків. Що є показником потягу до самоактуалізації, який на середньому рівні більш виражений в групі з низькою тривогою.

За шкалою контактності в випробуваних групах достовірних відмінностей не виявлено. В обох групах показники нижчі за середній рівень. Це говорить про те, що випробувані обох груп не схильні до швидкого встановлення глибоких і тісних емоційно – насичених контактів з людьми. Можна припустити, що присутня тривожність впливає на здатність легко спілкуватись, людям властива відособленість, існування в індивідуальному мікрокліматі, до якого є адаптація.

У досліджуваних жінок з високим і низьким рівнем тривоги, були виявлені достовірні розбіжності за двома показниками самоактуалізації: орієнтування в часі та пластичність поведінки.

Отриманні результати дозволяють зробити наступні висновки:

- жінки з низькою тривожністю мають більшу властивість об'єднувати плинність часу та жити наповненим життям, що характеризує їх як більш схильних до самоактуалізуючих осіб, ніж жінки з високим рівнем тривоги;

- жінки з низьким рівнем тривоги більш схильні до реалізації своїх цінностей в поведінці та з оточуючими людьми; більш швидко і адекватно реагують на ситуацію, яка змінюється, ніж жінки з високою тривогою;

- жінки з високим рівнем тривоги важче пристосовуються до умов, які змінюються, тому можливо, прагнуть більшої стабільності.

Список бібліографічних посилань

1. Вилюнас В. Психология эмоций. СПб. : Питер, 2004. 496 с.
2. Прихожан А. М. Тревожность у детей и подростков: психологическая природа и возрастная динамика. Воронеж : МОДЭК, 2000. 147 с.

З. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словник-довідник по психологічній діагностиці. Київ : Наук. думка, 1989. 528 с.

Одержано 10.03.2018

Рассматриваются результаты исследования особенностей самоактуализации женщин среднего возраста с разным уровнем тревоги. Проанализированы показатели составляющих самоактуализации у групп женщин с высоким и низким уровнем тревоги.

Ключевые слова: самоактуализация личности, уровни тревожности, женщины среднего возраста.

УДК 159.9:34(075.8)

Анатолій Володимирович СОРОКА,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри прикладної психології факультету психології
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

АНАЛІЗ ОКРЕМИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРОГРАМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ РЕСОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ПОСТПЕНІТЕНЦІАРНИЙ ПЕРІОД

Висвітлено окремі результати авторської програми психологічної корекції ресоціалізації особистості в постпенітенціарний період відповідно до виконання запропонованого нами системо-комплексу [1–6]. Практична значущість дослідження полягає в апробації й успішному впровадженні результатів дослідження (підтверджено актами впровадження), а саме: «Психодіагностичною та психокорекційною програмами дослідження готовності до ресоціалізації особистості після звільнення від відбування терміну покарання» у центрах соціальної адаптації Харківської й Сумської областей України. Результати дослідження використовуються в практичній діяльності психологів установ виконання покарань, пробації вищезазначених областей, а також під час проведення занять у системі професійної підготовки й підвищення кваліфікації психологів установ виконання покарань, пробації України.

Ключові слова: системний підхід, системо-комплекс, психокорекційна програма, ресоціалізація особистості.

Постановка проблеми. Ресоціалізація особистості в постпенітенціарний період сприяє попередженню рецидивної злочинності